

Doprinos oštećenika šteti izazvanoj motornim vozilom u hrvatskoj sudskoj praksi

Bukovac Puvača, Maja; Markić, Dino

Source / Izvornik: **Hrvatski časopis za OSIGURANJE, 2024, 11 - 28**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:435608>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**

PRAVI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Pregledni znanstveni članak

■ Doprinos oštećenika šteti izazvanoj motornim vozilom u hrvatskoj sudskoj praksi

Maja Bukovac Puvača¹

Dino Markić

Sažetak: U radu se obrađuje umanjene iznosa naknade štete izazvane motornim vozilom, na koji bi oštećenik imao pravo da nije bilo njegova doprinosa nastanku ili opsegu te štete. Prvo se sažeto prikazuje razvoj normativnog okvira i teorijskih pristupa navedenoj temi, a slijedi pregled pitanja na koja je odgovore dala sudska praksa hrvatskih sudova. Naglašena su pitanja koja su se kao sporna javljala tijekom razdoblja primjene pravnih pravila OGZ-a i primjene ZOO/78, te ona na koja odgovor daje recentna sudska praksa. Oštećenici, tj. njihovi doprinosi, podijeljeni su s obzirom na ulogu u prometu (vozači, pješaci, biciklisti, putnici) koju su imali u trenutku nastanka štete, a prikazani su i slučajevi u kojima je odlučeno da određena ponašanja ne predstavljaju doprinos oštećenika vlastitoj šteti.

Glavne riječi: šteta, motorno vozilo, doprinos oštećenika, odgovornost, umanjene naknade

1. UVOD

Institut doprinosa oštećenika vlastitoj šteti predstavlja iznimku od načela potpune naknade štete i omogućuje da, uz ispunjenje određenih pretpostavki, oštećeniku ne pripadne pravo na iznos potpune naknade, odnosno da mu se ona dosudi u nešto nižem iznosu. Početak razvoja ovoga instituta zabilježen je u pravnoj tradiciji rimskoga prava, a nastavno na nju razvilo se niz teorija koje na različit način promatraju problematiku doprinosa oštećenika vlastitoj šteti: teorija sužavanja interesa oštećenika, teorija prijebaja krivnje, teorija o prekidu uzročne veze, teorija o kazuističkom shvaćanju doprinosa oštećenika i teorija o prestanku

¹ Prof. dr. sc. Maja Bukovac Puvača, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, maja.bukovac.puvaca@uniri.hr
Dino Markić, student, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, dmarkic@student.uniri.hr

adekvatnosti kao pretpostavke odgovornosti (Kaladić, 2004:10-23).

Odredbom paragrafa 1304. stavka 1. OGZ-a bilo je propisano: „Ako je u kakvoj šteti kriv također oštećenik: tad nosi i on štetu razmjerno s oštećiocem: a ako se razmjerje odrediti ne može, nose štetu na jednake dijelove.“

U razvoju instituta doprinosa oštećenika značajnu ulogu je imalo donošenje Zakona o obveznim odnosima 1978. godine.² ZOO/78 je doprinos oštećenika vlastitoj šteti definirao u čl. 192.: (1) „Oštećenik koji je pridonio da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila ima pravo samo na razmjerno smanjenu naknadu.“ (2) „Kad je nemoguće utvrditi koji dio štete potječe od oštećenikove radnje, sud će dosuditi naknadu vodeći računa o okolnostima slučaja.“ Prilikom promatranja navedenih odredbi potrebno je primijetiti da je zakonodavac za članak 192. ZOO/78 koristio naziv „Podijeljena odgovornost“ koji je izazvao brojne dvojbe i za koji je pravna znanost istakla niz kritika. U pravnoj teoriji se isticalo stajalište da bi navedeni naziv trebao biti zamijenjen nazivom doprinos oštećenika vlastitoj šteti s obzirom da takav naziv bolje reflektira svrhu samoga instituta (Crnić, 2018:1739).

U suvremenom hrvatskome pravu, kao izuzetak od načela potpune naknade štete iz čl. 1090. Zakona o obveznim odnosima³ institut doprinosa oštećenika vlastitoj šteti uređen je odredbama čl. 1092.⁴ i čl. 1106. ZOO/05.⁵ Sud od slučaja do slučaja ocjenjuje je li i kako oštećenik pridonio nastanku štete i/ili njezinu povećanju, vodeći pritom brigu o svim okolnostima slučaja (Bukovac Puvača, Slakoper, Belanić, 2015:232). U teoriji se kao osnovna svrha ovog instituta navodi smanjenje opsega odgovornosti štetnika na samo onaj dio štete koji je nastao kao posljedica njegove štetne radnje ili propuštanja, odnosno onemogućavanje stavljanja na teret štetniku posljedica radnje ili propuštanja oštećenika (Vragović, 2019:873). Najznačajnija promjena koju je ZOO/05 uveo bilo je izričito propisivanje da oštećenik može doprinijeti vlastitoj šteti ne samo radnjom nego i propustom (nečinjenjem), a naziv članka je izmijenjen u skladu s ranije navedenim kritikama, pa sada nosi naziv Doprinos oštećenika vlastitoj šteti.

2 Narodne novine, br. 53/91., 73/91., 3/94., 111/93., 107/95., 7/96., 91/96., 112/99., 88/01., 35/05. (dalje: ZOO/78)

3 Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22., 145/23., 155/23. (dalje: ZOO/05)

4 Čl. 1092. ZOO/05: (1) Oštećenik koji je pridonio da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila ima pravo samo na razmjerno sniženu naknadu. (2) Kad je nemoguće utvrditi koji dio štete potječe od oštećenikove radnje ili propusta, sud će dosuditi naknadu vodeći računa o okolnostima slučaja.

5 Čl. 1106. ZOO/05:
Odredbe o doprinosu oštećenika vlastitoj šteti i sniženju naknade koje vrijede za imovinsku štetu na odgovarajući se način primjenjuju i na neimovinsku štetu.

2. SUDSKA PRAKSA U VRIJEME PRIMJENE PRAVNIH PRAVILA OGZ-A

U sudskoj praksi bivše države, nastaloj tijekom primjene pravila paragrafa 1304. stavka 1. OGZ-a, krivnja oštećenika je smatrana nužnom pretpostavka njegovog doprinosa. Navedeno je dovelo do teškoća u situacijama gdje bi se, kao oštećenici javljala maloljetna djeca ili neubrojive osobe. U takvim slučajevima, s obzirom da je krivnja bila nužna pretpostavka za postojanje doprinosa oštećenika, sudska praksa je usvajala stajališta da doprinos oštećenika ne može postojati. Tako je u odluci Vrhovnog suda Jugoslavije (dalje: VSJ) Rev 175/66 od 8. kolovoza 1966. godine zaključeno da se dijete od 7 godina ne može smatrati krivim te stoga nije moguće niti raspravljati o pitanju podijeljene odgovornosti malodobnog djeteta već za nastalu štetu odgovara isključivo štetnik.⁶ Navedeno stajalište je značajno s obzirom da je VSJ utvrdio da deliktne nesposobne osobe ne mogu biti krive za vlastitu štetu te samim time sudjelovanjem takvih osoba u vlastitoj šteti ne dolazi do podjele štete između njih i štetnika (Kaladić, 2004:111).

Tadašnja sudska praksa je ponašanja deliktne nesposobnih osoba koje je doprinijelo nastanku štete tretirala kao neizbježan događaj, višu silu ili slučaj za kojega nitko nije odgovarao. U takvim slučajevima bilo je moguće da se štetnik djelomično ili u cijelosti oslobodi od odgovornosti. U Odluci VSH Gž-357/59 od 5. ožujka 1959,⁷ zauzet je stav da, ukoliko građani skrivljeno stupaju na opasno mjesto, iako im je predočena opasnost te su pri tome neubrojivi, postoji krivnja osobe kojoj je povjerena skrb nad njima, a ako nema ni krivnje takve osobe, štetnik se tada oslobađa odgovornosti (Kaladić, 2004:111). Navedeno stajalište sudske prakse je bilo podvrgnuto kritikama u kojima je isticano da, ako je oštećenik zbog propusta odgovorne osobe pretrpio štetu, tada takav propust ne predstavlja doprinos oštećenika nastaloj šteti već bi sam oštećenik mogao eventualno od odgovorne osobe potraživati naknadu štete koju je pretrpio. Druga značajna kritika se sastoji u promatranju krivnje odgovorne osobe. S obzirom da krivnja kao pretpostavka odgovornosti za štetu nije isto što i krivnja oštećenika, doprinos oštećenika se ne može ogledati ni u krivnji odgovorne osobe. Naime, ako za doprinos oštećenika nije relevantna njegova krivnja, nije moguće tražiti opravdanje doprinosa ni u krivnji odgovorne osobe (Vragović, 2019:879). Pod utjecajem austrijske pravne znanosti, u Hrvatskoj je s vremenom došlo do drugačijeg poimanja krivnje oštećenika, odnosno ista se počela promatrati na drugačiji način u odnosu na krivnju štetnika što je utjecalo na budući razvoj prava u ovome području (Kaladić, 2004:112).

6 Vrhovni sud Jugoslavije Rev 175/66 od 8. kolovoza 1966. godine.

7 Vrhovni sud Hrvatske, Gž 357/59 od 05. ožujka 1959. godine.

Sudska praksa je prvo zauzimala stajališta da u slučajevima kada je štetnik štetu prouzročio namjerno, nema mjesta primjeni pravila o podijeljenoj odgovornosti (Kaladić, 2004:113). Tako je odlukom VSH Gž 25/57 od 6. ožujka 1957. godine zauzeto stajalište da se pravno pravilo prema kojem oštećenik kada sam snosi dio krivnje razmjerno sudjeluje u naknadi štete, ne primjenjuje u slučaju kada je šteta učinjena kaznenim djelom počinjenim s namjerom.⁸ Istovremeno, sudska praksa je prihvaćala stav da je primjena pravila o podijeljenoj odgovornosti opravdana u slučajevima kada je bilo riječ o situacijama kada bi kazneno djelo bilo počinjeno u prekoračenju granica nužne obrane (Kaladić, 2004:113). Razvitkom sudske prakse, počelo se zauzimati stajalište da je primjena instituta doprinosa oštećenika moguća čak i kada je štetnik postupao namjerno. Tako je u Odluci VSJ Rev 23z/72 od 14. studenog 1972. godine u sud usvojio stajalište da je iako su tuženici tužitelju prouzrokovali teške tjelesne ozljede, odnosno štetu, namjerno, drugostupanjski sud ispravno postupio kada je uvažio prigovor tuženih o podijeljenoj odgovornosti za štetu tužitelja i tuženika.⁹

3. SUDSKA PRAKSA U VRIJEME PRIMJENE ZOO/78 I ZOO/05

3.1 Neusklađenost korištenja termina podijeljena odgovornost i doprinos oštećenika

Uzimajući u obzir da, osim navedene izmjene naziva instituta i dodane mogućnosti doprinosa oštećenika propustom, nije izvršen radikalniji zahvat u odredbe koje uređuju doprinos oštećenika, sudska praksa koje je razvijena prilikom primjene članka 192. ZOO/78 je relevantna i prilikom analize odredbi članka 1092. ZOO/05 (Crnić, 2018:1739).

U sudskoj praksi i dalje postoji neusklađenost korištenja termina podijeljene odgovornosti i doprinosa oštećenika. U odluci VSRH-a Rev-903/10-2 od 3. studenog 2010. godine Sud je utvrdio da je odredba članka 192. ZOO/91 promijenjena samo u svojem nazivu na način da je umjesto naziva „podijeljena odgovornost“ korišten naziv „doprinos oštećenika vlastitoj šteti“ te je stoga smisao navedenih odredbi ostao isti unatoč drugačijem nazivu (Vragović, 2019:875). Budući da se zaista radi o istom sadržaju i smislu odredbi, a to je doprinos oštećenika, a ne podijeljena odgovornost, potrebno je izbjegavati „stari“ naziv, posebno iz razloga što u našem odštetnom pravu postoji i institut podijeljene odgovornosti.

⁸ Vrhovni sud Hrvatske Gž 25/57 od 6. ožujka 1957. godine.

⁹ Vrhovni sud Jugoslavije, Rev 23z/72 od 14. studenoga 1972. godine.

3.2 Podijeljena odgovornost i međusobni odštetni zahtjevi vlasnika motornih vozila

Podijeljena odgovornost normirana je čl. 1107. do 1109. ZOO/05, a predstavlja podjelu odgovornosti između više osoba koje su sudjelovale u nastanku štete, između više štetnika. Da bi svaki od njih odgovarao za dio štete koji je prouzročio, nužno je da su u odnosu na svakog pojedinog štetnika ispunjene pretpostavke za njegovu odgovornost. Podijeljena odgovornost implementirana je u odredbu o međusobnim odštetnim zahtjevima vlasnika motornih vozila (čl. 1072. ZOO/05) te je stoga jasno razlikovanje instituta podijeljene odgovornosti i doprinosa oštećenika od osobitog značaja upravo pri odlučivanju o odgovornosti za štete izazvane motornim vozilom.

U slučaju međusobnih odštetnih zahtjeva vlasnika motornih vozila temeljem članka 1072. ZOO/05, u obzir se uzima krivnja pri čemu će svaki vlasnik motornog vozila odgovarati drugome razmjerno stupnju svoje krivnje. Najčešće se podijeljena odgovornost u praksi utvrđuje kod vožnje nedopuštenom brzinom i vožnje pod utjecajem alkohola ili drugih opojnih sredstava, ali i svako drugo neodgovarajuće postupanje u prometu može dovesti do njenog utvrđenja.

3.2.1 Vožnja nedopuštenom brzinom

ŽS u Bjelovaru u presudi Gž-2191/13 presudio je da je vozač koji je upravljao vozilom brzinom od 81,5 km/h, što je bilo veće od dopuštene koja je iznosila 50 km/h i pri kojoj se je mogao izbjeći nalet, kriv 30% za nastalu štetu dok je drugi vozač kriv 70% za nastalu štetu s obzirom da je poduzeo radnju uključivanja u promet na javnu cestu unatrag u trenutku kada se tom cestom kretalo drugo vozilo koje je bio u mogućnosti pravovremeno primijetiti i propustiti.¹⁰

Nadalje, u sudskoj odluci ŽS u Zagrebu Gž 3925/2022-7, utvrđena je suodgovornost tužitelja koji je upravljao motociklom u omjeru od 25% s obzirom da je brzina kretanja motocikla u trenutku nastanka nesreće iznosila 68,5 km/h dok je najveća dozvoljena brzina na tom dijelu ceste bila 50 km/h. Utvrđeno je da je brzina kretanja motocikla tužitelja u uzročnoj vezi s nastankom štetnog događaja. Naime, da se je tužitelj kretao dozvoljenom brzinom od 50 km/h do prometne nesreće ne bi ni došlo s obzirom da bi imao dovoljno vremena za reagiranje.¹¹

¹⁰ Županijski sud u Bjelovaru, Gž-2191/13 od 05. svibnja 2014. godine.

¹¹ Županijski sud u Zagrebu, Gž 3925/2022-7 od 24. listopada 2023. godine.

3.2.2 Vožnja pod utjecajem alkohola ili drugih opojnih sredstava

Presudom VSRH Rev x 28/2009-2 od 31. ožujka 2009. godine odlučeno je da je ispravno utvrđenje nižestupanjskih sudova da je prednik I. tužitelja odgovoran 50% za nastalu štetu s obzirom da je u trenutku prometne nesreće bio pod utjecajem alkohola, visina kojeg se nije mogla sa sigurnošću utvrditi. U ovome predmetu je ispravnim ocijenjen zaključak nižestupanjskih sudova da je tuženik odgovoran za štetu u iznosu od 50% zbog toga što je upravljao motornim vozilom bez vozačke dozvole.¹²

U odluci VSRH Rev 1555/2009-3 sud je ocijenio da je prvostupanjski sud ispravno odlučio da je prednik prvotuziteljice i drugotuziteljice pridonio nastanku prometne nezgode u iznosu od 20% s obzirom da je tijekom prometne nezgode bio pod utjecajem alkohola (1,75 g/kg u krvi i 2,41 g/kg u mokraći – prema nalazu Centra za kriminalistička vještačenja) te se uključio na cestu s pravom prvenstva bez zaustavljanja. U ovome predmetu prvostupanjski sud je utvrdio odgovornost tuženika u iznosu od 80% s obzirom da je tijekom prometne nezgode bio pod utjecajem alkohola (0,95 g/kg u krvi – prema nalazu Centra za kriminalistička vještačenja te se kretao nedopuštenom brzinom od 111 km/h.¹³

Iz navedene sudske prakse može se zaključiti da se krivnja svakog subjekta procjenjuje pojedinačno, uzimajući u obzir sve okolnosti. Naime, česte su situacije u kojima oba subjekta postupaju na određeni neadekvatan način. U takvim odnosima, zadaća je suda utvrditi značaj postupanja oba sudionika za nastanak štetnog događaja što će u konačnici utjecati i na utvrđivanje omjera u kojem je svaki doprinio nastanku štete. Činjenica da je pojedini subjekt u štetnom događaju sudjelovao pod utjecajem alkohola ne mora nužno za posljedicu imati da će snositi većinsku odgovornost ukoliko postoje okolnosti na strani drugoga subjekta koje su značajnije doprinijele nastanku štetnog događaja. Naime, moguće su situacije u kojima je određeni subjekt u trenutku nastanka prometne nezgode bio pod utjecajem alkohola ili drugih opojnih sredstava, ali je sud, uzimajući u obzir sve okolnosti, utvrdio krivnju drugoga subjekta u većem omjeru. Tako je u presudi VSRH Gzz 263/2003-2 utvrđeno je da doprinos tužitelja koji se sastojao u nedopuštenoj brzini i pod utjecajem alkohola ne prelazi 30% dok je odgovornost tuženika utvrđena u iznosu od 70% s obzirom da nije poštivao znak „STOP“ što je predstavlja grubo kršenje prometnih propisa.¹⁴

U kontekstu dokazivanja prisutnosti alkohola u krvi tijekom štetnoga

12 Vrhovni sud Republike Hrvatske Rev x 28/2009-2 od 31. ožujka 2009. godine.

13 Vrhovni sud Republike Hrvatske Rev 1555/2009-3 od 05. studenoga 2014. godine.

14 Vrhovni sud Republike Hrvatske Gzz 263/2003-2 od 21. travnja 2004. godine.

događaja, hrvatska sudska praksa je usvojila stajalište da je u slučajevima kada se pojedini subjekt odbio podvrgnuti ispitivanju alkoholiziranosti, na njemu teret dokaza da nije bio pod utjecajem alkohola. Tako je presudom ŽS u Velikoj Gorici Gž 444/2020-2 utvrđeno je da se s obzirom da se tuženik odbio podvrći ispitivanju alkoholiziranosti, smatra da je u trenutku prometne nezgode bio pod utjecajem alkohola i u takvoj situaciji je na njemu teret dokazivanja da to nije bio.¹⁵

3.2.3 Ostali slučajevi

Osim prebrze vožnje i vožnje pod utjecajem opojnih sredstava, neadekvatnost postupanja vozača se može manifestirati na niz drugih načina. U praksi su česti slučajevi u kojima je utvrđeno nepravilno kretanje vozača prometnicama. Tako je presudom VSRH, Rev-102/07 od 04.07.2007. ocijenjeno da je sudaru motornih vozila pridonio (u dijelu od 10%) i vozač koji nije prešao zamišljenu središnju liniju ceste, ali nije vozio krajnje desno na kolničkom traku, iako je bila riječ o nepreglednom zavoju.¹⁶

Nadalje, moguće su i situacije gdje je postupanje jednoga od subjekata izazvalo reakciju drugoga koja je u konačnici dovela do štetnoga događaja. Tako je presudom Vrhovnog suda, Rev-05/06 od 09.02.2006. utvrđeno da je prelazak vozila osiguranika tuženika na lijevu voznu stranu kod tužitelja izazvalo reakciju kočnja. (...) Polazeći od činjenice da je osiguranik tuženika izazvao tužitelja na reakciju koja je dovela do štetnog događaja, sudovi su utvrdili veći omjer odgovornosti osiguranika tuženika (80%) od tužitelja (20%).¹⁷

Konačno, krivnja se može očitovati i u određenom nečinjenju. Moguće su situacije u kojima će se krivnja temeljiti na propustu označavanja vozila čime bi se drugi vozači upozorili na potencijalnu opasnost (Kaladić, 2006:79). Tako je presudom ŽS u Vukovaru, Gž-1861/04-3 od 13. listopada 2004. godine odlučeno (...) „a na strani štetnika (osiguranika inozemnog osiguratelja) činjenicu da u noćnim uvjetima nije osvjetlio niti propisno označio skup vozila kojim je upravljao, prvostupanjski sud utvrđuje doprinos tužitelja D.B. sa 60% slijedom čega zaključuje da je tuženik dužan naknaditi 40% nastale štete.“¹⁸

15 Županijski sud u Velikoj Gorici, Gž 444/2020-2 od 17. studenog 2020. godine.

16 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-102/07 od 04. srpnja 2007. godine.

17 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-5/06 od 09. veljače 2006. godine.

18 Županijski sud u Vukovaru, Gž-1861/04-3 od 13. listopada 2004. godine.

3.3 Doprimos oštećenika vlastitoj šteti

3.3.1 Općenito

Pretpostavke koje se moraju ispuniti za postojanje doprinosa oštećenika uključuju štetnikovu odgovornost za štetu, oštećenikovo suprouzročanje vlastite štete i neprihvatljivost oštećenikova ponašanja s gledišta vlastitih interesa (Kaladić, 2004:108). Za postojanje doprinosa oštećenika nužno je postojanje činidbe oštećenika temeljem koje je došlo do nastanka štete ili njezinog povećanja. Činidba se može sastojati u određenoj aktivnoj radnji, ali i propuštanju (Vragović, 2019:884).

Prilikom utvrđivanja postojanja uzročne veze između oštećenikove radnje ili propuštanja i doprinosa vlastitoj šteti, nužno je primijeniti pravila koja se inače primjenjuju prilikom utvrđivanja uzročne veze između štetnikova ponašanja i štete. Pri primjeni teorije adekvatne uzročnosti, potrebno je utvrditi je li oštećenikovo ponašanje, uzimajući u obzir pravila životnog iskustva, adekvatan uzrok nastaloj šteti (Kaladić, 2004:110).

Subjektivni odnos oštećenika, odnosno krivnja, u odnosu na navedenu radnju ili propuštanje radi kojeg je došlo do doprinosa vlastitoj šteti nije relevantan (Vragović, 2019:884). Neprihvatljivost postupanja oštećenika se procjenjuje prema okolnostima konkretnoga slučaja te predstavlja ponašanje koje je takvo da odstupa od redovnog ponašanja drugih osoba u istim okolnostima (Crnić, J., 1987:1048).

Ponašanje oštećenika ne mora biti protupravno da bi pretpostavka neprihvatljivosti ponašanja bila zadovoljena. Moguće je da doprimos oštećenika postoji unatoč tome što ne postoji određena pravna norma koja bi oštećeniku nametala određenu obvezu postupanja ili propuštanja (Vragović, 2019:887). Nadalje, nužno je istaknuti dužnost oštećenika poduzeti mjera radi sprječavanja povećanja štete. Riječ je o mjerama koje je oštećenik mogao poduzeti i koje bi bile takve naravi da bi mogle ograničiti opseg štetnih posljedica radnje ili propuštanja štetnika (Vragović, 2019:887). Ukoliko oštećenik povrijedi navedenu dužnost snositi će teret za štetu koja se mogla spriječiti odnosno za dio štete koji se mogao smanjiti (Kaladić, 2004:114-115).

U slučaju da štetnik odgovara prema načelu objektivne odgovornosti, nužno je usporediti značenje oštećenikova doprinosa šteti i značenje opasnosti stvari, odnosno opasne djelatnosti. Ovisno o intenzitetu samoga utjecaja oštećenika na nastanak štete, ovisiti će i način raspodjele štete. U slučaju primjene objektivne odgovornosti, krivnja štetnika neće biti relevantna za uspostavu njegove odgovornosti. Međutim, moguće je da

sud, uzimajući u obzir okolnosti konkretnoga slučaja, odluči uzeti u obzir krivnju štetnika kao kriterija za utvrđivanje raspodjele štete. S druge strane, u slučajevima štete od opasne stvari ili opasne djelatnosti, na strani oštećenika sud će promatrati postupanje oštećenika i njegov utjecaj na doprinos nastaloj šteti (Kaladić, 2004:114).

3.3.2 Doprinos treće osobe kao oštećenika šteti izazvanoj motornim vozilom

Institut doprinosa oštećenika često dolazi do izražaja u kontekstu neadekvatnog ponašanja trećih osoba u prometu. Pojam trećih osoba u sudskoj praksi najčešće obuhvaća oštećenike poput putnika te osoba koje se u trenutku nezgode nalaze izvan samog motornog vozila poput pješaka, biciklista i putnika u drugom vozilu (Belanić, 2015:52).

Doprinos trećih osoba vlastitoj šteti se može sastojati u tome da je njihovo ponašanje takve naravi da predstavlja povredu određene pravne obveze, ali ono ne mora u svakome slučaju biti protupravno da bi postojao doprinos oštećenika. Moguće je da doprinos oštećenika postoji samim time što je neko ponašanje neadekvatno, odnosno protivno prihvaćenim standardima pažnje i ponašanja u prometu. Doprinos trećih osoba procjenjivanih u sudskoj praksi grupirali smo s obzirom na ulogu koju su te treće osobe imale u prometu u trenutku nastanka štete.

3.3.2.1 Doprinos pješaka u sudskoj praksi

Za postojanje doprinosa pješaka kao oštećenika nije relevantna njihova deliktna sposobnost. Moguće je stoga da se utvrdi postojanje doprinosa oštećenika kada je riječ o maloljetnom oštećeniku. Tako je presudom Vrhovnog suda Rev-572/08 utvrđeno da oštećenik, u konkretnom slučaju dijete, koji je neoprezno pretrčavao cestu pridonio nastanku štetnog događaja u omjeru od 40% bez obzira što je dijete u dobi od osam godina i što se nezgoda dogodila u blizini nogometnog igrališta.¹⁹

Nadalje, sudska praksa je usvojila stajalište da doprinos oštećenika može postojati i na strani oštećenika kojemu je ograničena poslovna sposobnost. U presudi VSRH Rev 1672/09-2 je ocijenio pravilnim zaključak nižestupanjskih sudova prilikom utvrđivanja doprinosa tužitelja (oštećenika) u iznosu od 60%. Naime, unatoč tome što je oštećenik bio osoba kojoj je ograničena poslovna sposobnost te za koju su nižestupanjski sudovi utvrdili da pati od teže mentalne retardiranosti, utvrđeno je da je isti postupao s težim stupnjem neadekvatnosti s gledišta zaštite svoje tjelesne sigurnosti prilikom prelaženja kolnika s lijeve na desnu

¹⁹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-572/08 od 28. kolovoza 2008. godine.

stranu ceste na mjestu gdje nema obilježenog pješačkog prijelaza kada su vremenski uvjeti bili loši s obzirom da je bila noć te padao pljusak. Utvrđena je obveza oštećenika da je u toj situaciji trebao propustiti vozilo koje je dolazilo, a koje je mogao uočiti na udaljenosti od 100 metara.²⁰

S obzirom da ubrojivost nije pretpostavka za doprinos oštećenika isti je moguć i kada je riječ o oštećenicima koji su bili pod utjecajem alkohola u trenutku štetnog događaja. Naime, Presudom VSRH, Rev-x- 345/11 od 07. rujna 2011. godine utvrđeno je da postoji doprinos oštećenice nastanku vlastite štete kada je u večernjim satima u alkoholiziranom stanju prelazila kolnik izvan pješačkog prijelaza, a mogla je uočiti nailazak motornog vozila.²¹

Nadalje, u hrvatskoj sudskoj praksi ističe se niz predmeta koji se odnose na situacije pješaka kao oštećenika koji su doprinijeli vlastitoj šteti zbog nepoštovanja pravila kretanja, odnosno sudjelovanja u prometu. Presudom VSRH Rev-1672/09 od 21. rujna 2011. godine utvrđen je propust pješaka da se prije prijelaza ceste uvjeri da to može učiniti na siguran način kao teži stupanja neadekvatnosti s gledišta zaštite svoje tjelesne sigurnosti te je stoga utvrđeno da je doprinio nastanku štetnog događaja u omjeru od 60%.²²

U nizu slučajeva kao ključan kriterij utvrđena je neadekvatnost postupanja pješaka u odnosu na pješačke prijelaze. Tako je odlukom VSRH, Rev-170/05 od 17. kolovoza 2005. utvrđeno da je za pravilnu ocjenu razmjera odgovornosti pješaka nastanku vlastite štete odlučna činjenica postoji li na cesti na kojoj je došlo do nezgode pješački prijelaz.²³

Za utvrđivanje visine doprinosa relevantna će biti udaljenost mjesta gdje je došlo do nastanka prometne nezgode te mjesta gdje se nalazi pješački prijelaz kojega je, prema redovitom tijeku stvari, oštećenik trebao koristiti. Odlukom VSRH Rev-929/06 od 04. listopada 2006. godine utvrđeno da je pješakinja doprinijela nastanku štete u iznosu od 70% a vozač motornog vozila 30% s obzirom da se posebno izgrađeni pješački pothodnik nalazio 30 metara udaljen od mjesta na kojem je pješakinja prelazila kolnik.²⁴

Odlukom VSRH, Rev-518/05 od 16. studenog 2005. godine, utvrđen je doprinos oštećenika – pješaka u omjeru od 40%, a vozačice osobnog automobila od 60% s obzirom da je za smjer kretanja pješaka bilo upaljeno crveno svijetlo zabrane kretanja pješaka obilježenim pješačkim prijelazom

20 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1672/09-2 od 21. rujna 2011. godine.

21 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-x-345/11 od 07. rujna 2011. godine.

22 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1672/09-2 od 21. rujna 2011. godine.

23 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-170/05 od 17. kolovoza 2005. godine.

24 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-929/06 od 04. listopada 2006. godine.

te stoga tužitelj u tome trenutku nije niti smio prelaziti cestu.²⁵

Postojanje kaznenopravne odgovornosti osobe koja je upravljala motornim vozilom neće utjecati na postojanje eventualnog doprinosa oštećenika. Naime, moguće je da, u kaznenopravnom smislu, vozač bude odgovoran, ali da pritom u postupku radi naknade štete, sud dođe do zaključka da je oštećenik doprinio vlastitoj šteti. Sudskom odlukom VSRH Rev 2405/2016-2 potvrđena je odluka nižestupanjskih sudova koji su utvrdili postojanje doprinosa pješaka vlastitoj šteti u omjeru od 40% s obzirom da je isti nesmotreno stupio na kolnik bez provjeravanja da li može prijeći kolnik na siguran način. Nastavno na jedno od revizijskih pitanja, sud je zaključio da s obzirom da je građansko-pravna odgovornost šira od kazneno-pravne, doprinos oštećenika kao pješaka će se prosuđivati uzimajući u obzir činjenična utvrđenja neovisno o tome što je štetnik već proglašen krivim pravomoćnom presudom kaznenog suda za kazneno djelo izazivanja prometne nesreće.

3.3.2.2 Doprinos biciklista u sudskoj praksi

U kategoriju trećih osoba spadaju i biciklisti u odnosu na koje također postoji bogata sudska praksa. Postupanje biciklista suprotno pravilima propisanim za sudjelovanje istih u prometu, može predstavljati osnovu za njihov doprinos nastanku štete. Presudom VSRH, Rev-616/06 od 12. srpnja 2006. godine utvrđeno je da je oštećenica svojim ponašanjem pridonijela nastanku štete u iznosu od 20% jer se prije skretanja biciklom ulijevo nije uvjerila da je takvo skretanje moguće bez opasnosti.²⁶

Deliktna sposobnost osobe koja upravlja biciklom nije pretpostavka postojanja doprinosa oštećenika. Presudom VSRH Rev-192/97 od 01. prosinca 1999. godine utvrđeno je da je okolnost što je malodobna tužiteljica samostalno upravljala biciklom u prometu, suprotno zakonskim odredbama, propust njezinih roditelja ili staratelja koji njoj ide na teret. Stoga je doprinos tužiteljice u nastanku nezgode utvrđen u omjeru od 50% s obzirom da je ista neoprezno izašla s pristupnog puta na ulicu dok je vozač osobnog vozila kao drugi sudionik prometne nesreće propustio prilagoditi brzinu kretanja osobinama i stanju ceste.²⁷

3.3.2.3 Doprinos putnika u sudskoj praksi

Jedna od najčešćih situacija u kojima dolazi do primjene instituta doprinosa oštećenika je ona u kojoj se kao oštećenik javlja putnik. Česti

25 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-518/05 od 16. studenoga 2005. godine.

26 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-616/06 od 12. srpnja 2006. godine.

27 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-192/97 od 01. prosinca 1999. godine.

su slučajevi doprinosa oštećenika vlastitoj šteti kada oštećenik pristaje na vožnju s vozačem pod utjecajem alkohola ili drugih opojnih sredstava. Naime, vožnja s osobom koja je pod utjecajem alkohola predstavlja vožnju uz prihvaćanje određenog rizika te se stoga smatra da oštećenik pristaje i na eventualne štetne posljedice takvoga postupanja (Crnić, 2018:1741). Stajalište je sudske prakse da je, uz stupanj alkoholiziranosti samoga vozača, nužno u obzir uzeti i znanje odnosno mogućnosti suvozača da dozna za stupanj alkoholiziranosti vozača (Crnić, 2018:1741). U takvim situacijama oštećenik nije pridonio samom štetnom događaju jer bi se isti dogodio po redovitom tijeku stvari, ali se može reći da je oštećenik mogao izbjeći štetne posljedice na način da je, uočivši određene okolnosti, odustao od svog planiranog ponašanja (Kaladić, 2004:114).

Presudom VSRH, Rev-975/09 od 20. ožujka 2012. godine, utvrđeno je da pravno nije odlučno može li putnik, kao oštećenik koji je pristao na vožnju s alkoholiziranim vozačem, točno procijeniti i stupanj alkoholiziranosti vozača. Naime, da bi postojao doprinos oštećenika dovoljno je da je oštećeni s štetnikom konzumirao alkohol ili pak na neki drugi način saznao da je vozač konzumirao alkohol.²⁸ Nadalje, Odlukom VSRH, Rev-1319 od 10. kolovoza 2008. godine utvrđeno je da je tužitelj doprinio vlastitoj šteti u omjeru od 50% s obzirom da je sudjelovao u konzumiranju alkohola prije prometne nezgode te je znao da je vozač automobila pod utjecajem alkohola.²⁹

Prilikom utvrđivanja doprinosa oštećenika sudska praksa u obzir uzima i stručna znanja samoga oštećenika temeljem kojih je postojala mogućnost ili nemogućnost saznanja za navedene okolnosti. Presudom ŽS u Karlovcu Gž 820/2022-3 od 15. rujna 2023. godine utvrđeno da je ispravan zaključak prvostupanskog suda da ne postoji doprinos oštećenika budući da oštećenik nije znao da je vozač pod utjecajem droga niti je imao razloga u to posumnjati. Prvostupanski sud je utvrdio da činjenicu da je vozač bio pod utjecajem lijekova diazepam i metadon nije bilo moguće utvrditi bez ocjene liječnika koji je takvu terapiju odredio, odnosno nestručna osoba nije sposobna utvrditi da li je netko pod utjecajem takvih lijekova ili ne.³⁰

Iako deliktna sposobnost načelno nije pretpostavka za doprinos oštećenika, postoje situacije u kojima je sudska praksa ipak u obzir uzimala činjenicu da su putnici kao oštećenici bili maloljetni. Tako je presudom ŽS u Zagrebu, Gž-1367/98 od 26. siječnja 1999. godine i presudom Gž-12031/98 od 08. veljače 2000. godine utvrđeno da maloljetne

28 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-975/09 od 20. ožujka 2012. godine.

29 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1319/07 od 10. kolovoza 2008.

30 Županijski sud u Karlovcu, Gž 820/2022-3 od 15. rujna 2023. godine.

oštećenice nisu pridonijele nastanku štete kada su „pristale“ na vožnju automobilom kojim je upravljao njihov otac pod utjecajem alkohola. Naime, tužiteljice su u trenutku štetnog događaja bile stare 10 i 11 godina te je Sud stoga utvrdio da s obzirom da je njihov otac bio dužan brinuti o njihovom životu i zdravlju te sigurnosti u prometu, ne postoji njihov doprinos vlastitoj šteti.³¹

Uz navedene slučajeve pristanka na vožnju s osobama pod utjecajem opojnih sredstava, istaknuti su i slučajevi pristanka na vožnju s vozačem koji nije ovlašten za takvo upravljanje pri čemu je, također, bitan kriterij znanja oštećenika za nepostojanje takvoga ovlaštenja. Tako je presudom VRSH, Rev-1233/07 od 04. prosinca 2007. godine ocijenjeno da je tužitelj pridonio 30% nastanku štetnog događaja kada je pristao voziti se kao treći na motorkotaču koji je bio registriran za dvije osobe s vozačem koji je bio pod utjecajem alkohola.³² Presudom VSRH Rev x 322/2013-2 utvrđen je doprinos prvotuzitelja u omjeru od 50% s obzirom da je istome bila poznata okolnost da vozač motocikla nije imao vozačku dozvolu za upravljanje motociklom te je unatoč toj okolnosti prvotuzitelj pristao na vožnju.³³

3.3.3 Nije doprinos oštećenika

Da bi doprinos oštećenika mogao postojati, nužno je da je oštećenik svojim ponašanjem doprinio nastanku štete, te zato ova pretpostavka najčešće neće biti zadovoljena kada nedostaje uzročna veza između ponašanja oštećenika i nastanka odnosno uvećanja štete. Tako je presudom VSRH, Rev 1550/1993-2 od 31. kolovoza 1994. godine sud ocijenio kao pravilan zaključak nižestupanjskih sudova da oštećenik nije pridonio nastanku štete iz razloga što brzina kojom se kretao u pretjecanju svojim motornim vozilo nije utjecala na to da je tuženik naglo skrenuo na lijevu prometnu traku bez davanja znakova koji bi upućivali na namjeru za takvim kretanjem (Matijević, 2016:5).

Moguće je da određeno postupanje oštećenika bude protupravno, međutim da zbog nedostatka uzročne veze, ne bude pravno kvalificirano kao doprinos oštećenika. Presudom Vrhovnog suda, Rev-1023/07 od 27. prosinca 2007. godine odlučeno je: „Što se tiče osnova odgovornosti i prigovora tuženika da je za nastalu štetu suodgovoran i tužitelj sin zbog toga što nije bio vezan sigurnosnim pojasom, sudovi su utvrdili da navedeni propust poginulog tužiteljeva sina sada poginulog, što je kao

31 Županijski sud u Zagrebu, Gž-1367/98 od 26.01.1999. i Gž-12031/98 od 08.02.2000.

32 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1233/07 od 04. prosinca 2007. godine.

33 Vrhovni sud Republike Hrvatske Rev x 322/2013-2 od 01. travnja 2015. godine.

posljedicu imalo smrt, došlo i da je bio vezan sigurnosnim pojasom u trenutku nesreće.“³⁴

Nadalje, s obzirom na učestalost predmeta u kojima se kao oštećenici javljaju treće osobe, nedostatak uzročne veze je često istaknut kao ključna činjenica temeljem kojeg je utvrđeno da nema osnove za primjenu instituta doprinosa oštećenika. Tako je presudom ŽS u Sisku, Gž-594/2001-3 od 7. ožujka 2002. godine utvrđeno da je prvostupanjski sud pogrešno utvrdio da je tužiteljica pridonijela nastanku štete.

Naime, sud je utvrdio da kretanje pješaka po cesti, umjesto nogostupom, ne dovodi samo po sebi do suodgovornosti ako takvo kretanje nije u uzročnoj vezi s nastankom događaja. U ovome slučaju sud je utvrdio da je vozač mogao vidjeti pješakinju te je zaobići u dovoljno bočnom razmaku ili ne upuštati se u pretjecanje u takvoj prometnoj situaciji. Nadalje, kao ključna činjenica je istaknuta alkoholiziranost osiguranika tužene što je dovelo do nesigurnog izvođenja radnje pretjecanja i gubitka kontrole nad vozilom.³⁵

Za postojanje doprinosa oštećenika, nužno je utvrditi da je oštećenik postupao u suprotnosti sa životnim iskustvom te standardima pravnog prometa. Neadekvatnost ponašanja se može sastojati i u nepoduzimanju odgovarajućih mjera kojima se šteta mogla smanjiti, odnosno umanjiti. Stoga ako je oštećenik postupao s dužnom pažnjom, odnosno poduzeo sve potrebne mjere koje bi mogle dovesti do smanjenja štete, neće postojati doprinos oštećenika. U sudskoj praksi hrvatskih sudova usvojeno je stajalište da „angažman koji bi se u tim smislu realno mogao očekivati i zahtijevati od oštećenika ne bi smio novčano, fizički ni psihički, imajući na umu sve okolnosti konkretnog slučaja, prelaziti razumnu mjeru.“³⁶

U skladu s navedenim načelima, odlukom VSRH, Rev 845/1992-2 od 17. lipnja 1992. ocijenjen je kao pravilan zaključak nižestupanjskih sudova koji su utvrdili da I-tužitelj niti na koji način nije mogao uočiti kola s drvima sve dok u ista nije udario. Naime, vozilom je upravljao sukladno uvjetima na cesti te su u datim okolnostima u njega bila uperena jaka svijetla te stoga nije mogao uočiti navedenu prepreku niti reagirati na adekvatan način.³⁷ Nadalje, Presudom VSRH, Rev 1218/1992-2 od 30. rujna 1992. godine sud je na temelju „stručno obrazloženog mišljenja prometnog vještaka utvrdio da je tužitelj vozio propisno na nenaseljenom dijelu puta, dopuštenom i primjerenom brzinom od 60 km/sat, te da srndaća koji je

34 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1023/07 od 27. prosinca 2007. godine.

35 Županijski sud u Sisku, Gž 594/2001-3 od 07. ožujka 2002. godine.

36 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revr-310/12 od 09. srpnja 2014. godine i Rev 292/86 od 19. studenog 1987. godine.

37 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 845/1992-2 od 17. lipnja 1992. godine.

skočio na cestu prije toga nije (noću) mogao ugledati, jer teren pored ceste je 1,2 m ispod razine kolnika, tako da tužitelj nije pridonio nastanku štete.³⁸

4. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Osnovna karakteristika instituta doprinosa oštećenika vlastitoj šteti je da pretpostavke njegove primjene nisu izričito zakonski definirane, već se razvijaju kroz sudsku praksu i pravnu teoriju. Doprinos oštećenika do osobitog izražaja dolazi kod odgovornosti za štete izazvane motornim vozilom gdje se upravo zbog učestalosti prometnih nesreća razvila bogata sudska praksa. Nužno je razlikovanje instituta podijeljene odgovornosti i doprinosa oštećenika vlastitoj šteti. Naime, o podijeljenoj odgovornosti je riječ kod međusobnih odštetnih zahtjeva vlasnika motornih vozila dok je doprinos oštećenika terminološki primjereniji prilikom promatranja odnosa odgovornosti vlasnika motornog vozila prema trećima. Prilikom promatranja međusobnih odštetnih zahtjeva vlasnika motornih vozila najčešća ponašanja temeljem kojih je utvrđena krivnja subjekta za nastanak štete jesu kretanje prekomjernom brzinom, vožnja pod utjecajem alkohola i drugih opojnih sredstava, te nepravilno kretanje prometnicama. Kao treće osobe koje su svojim postupanjem pridonijele nastanku šteti u sudskoj praksi se najčešće javljaju pješaci, biciklisti te putnici. Njihov se doprinos najčešće manifestira kao nepropisno kretanje kolnikom (pješaci i biciklisti) te pristanak na vožnju s vozačem pod utjecajem alkohola ili drugih opojnih sredstava, odnosno koji nije ovlašten za upravljanje motornim vozilom (putnici). Odluka o nepostojanju doprinosa oštećenika najčešće se temelji na nepostojanju uzročne veze između radnje ili propusta oštećenika i štete koju je pretrpio.

Contribution of the injured party in the event of damage caused by a motor vehicle in Croatian case law

Summary: *The article deals with the reduction of compensation for damage caused by a motor vehicle to which the injured party would have been entitled if he had not contributed to the occurrence or extent of the damage. First, the development of the normative framework and theoretical approaches to this issue is briefly presented, followed by an overview of the questions answered by the case law of the Croatian courts. The questions that arose as disputes during the period of application of the legal norms of the OGZ and the application of the ZOO/78 are*

³⁸ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1218/1992-2 od 30. rujna 1992. godine.

emphasized, as well as the questions that are answered by more recent case law. The injured parties, i.e. their contributions, are divided according to the role in traffic (driver, pedestrian, cyclist, passenger) they had at the time of the damage, and cases are also presented in which it was decided that certain behaviors did not constitute a contribution of the injured party to his own damage.

Keywords: *damage, motor vehicle, injured party's contribution, responsibility, reduction of compensation*

Navedeni izvori i korištena literatura

Austrijski opći građanski zakonik, Justizgesetzsammlung, br. 1/11.

Belanić, Loris, Odgovornost za automobilske štete u hrvatskom pravu sa osvrtom na neka pitanja ove odgovornosti u poredbenom pravu, Rijeka, Pravni fakultet, 2015. str. 45-56.

Bukovac Puvača, Maja, Slakoper, Zvonimir, Belanić, Loris, Obvezno pravo, Posebni dio II., Izvanugovorni obvezni odnosi, Zagreb, Novi informator d.o.o., 2015.

Crnić, Ivica, Matić, Jadranka, Odštetno pravo, Zbirka sudskih rješidbi o odgovornosti za štetu i popravljanju štete s napomenama i propisima, Zagreb, Faber & Zgombić Plus d.o.o., 2004.

Crnić, Ivica, Naknada štete Odgovornost za štetu i popravljanje štete, Zagreb, Organizator, 1995.,

Crnić, Ivica, Zakon o obveznim odnosima s izmjenama iz 2018. i dodatnom sudskom praksom, 7. izd., Zagreb, organizator d.o.o., 2018.

Crnić, Jadranko, Odgovornost više osoba za istu štetu i podijeljena odgovornost, Naša zakonitost, br. 9-10, 1987., str. 1040-1053.

Kaladić, Ivan, Doprinos oštećenika vlastitoj šteti nastaloj sudarom s ostavljenim i neoznačenim vozilom na cesti, Pravo i porezi, br. 4., 2006., str. 78-80.

Kaladić, Ivan, Podijeljena odgovornost za štetu, Zagreb, Inženjerski biro d.d. 2004.

Klarić, Petar, Vedriš, Martin, Građansko pravo Opći dio, stvarno pravo, obvezno i nasljedno pravo, XIV. Izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, Narodne novine, 2014.

Matijević, Berislav, Doprinos oštećenika vlastitoj šteti – što se ne smatra doprinosom -, IUS-INFO – Pravni informacijski portal, 24.11.2016., dostupno

na: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/doprinos-ostecenika-vlastitoj-steti>

Matijević, Berislav, Doprinos oštećenika vlastitoj šteti, IUS-INFO – Pravni informacijski portal, 23.11.2016., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/doprinos-ostecenika-vlastitoj-steti> (15.01.2014.).

Vragović, Dijana, Razgraničenje instituta doprinosu oštećenika vlastitoj šteti i podijeljene odgovornosti za štetu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 69, br. 6-5, 2019., str. 871-902.

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-572/08 od 28. kolovoza 2008. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-x-345/11 od 07. rujna 2011. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-518/05 od 16. studenoga 2005. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-616/06 od 12. srpnja 2006. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-975/09 od 20. ožujka 2012. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-845/1992-2 od 17. lipnja 1992. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1319/07 od 10. kolovoza 2008. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1233/07 od 04. prosinca 2007. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-102/07 od 04. srpnja 2007. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-5/06 od 09. veljače 2006. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-1023/07 od 27. prosinca 2007. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske Rev x 322/2013-2 od 01. travnja 2015. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske Rev x 28/2009-2 od 31. ožujka 2009. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske Gzz 263/2003-2 od 21. travnja 2004. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske Rev 1555/2009-3 od 05. studenoga 2014. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-929/06 od 04. listopada 2006. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 186/05-2 od 23. ožujka 2005. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1672/09-2 od 21. rujna 2011. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-170/05 od 17. kolovoza 2005. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev-192/97 od 01. prosinca 1999. godine

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revr-310/12 od 09. srpnja 2014. godine

Vrhovni sud Jugoslavije, Rev 175/66 od 8. kolovoza 1966. godine

Vrhovni sud Jugoslavije, Rev 23z/72 od 14. studenoga 1972. godine

Vrhovni sud Hrvatske Rev 292/86 od 19. studenog 1987. godine

Vrhovni sud Hrvatske, Gž 25/57 od 6. ožujka 1957. godine

Vrhovni sud Hrvatske, Gž 357/59 od 05. ožujka 1959. godine

Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22., 145/23., 155/23.

Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 53/91., 73/91., 3/94., 111/93., 107/95., 7/96., 91/96., 112/99., 88/01., 35/05.

Županijski sud u Bjelovaru, Gž-2191/13 od 05. svibnja 2014. godine

Županijski sud u Zagrebu, Gž 3925/2022-7 od 24. listopada 2023. godine

Županijski sud u Velikoj Gorici, Gž 444/2020-2 od 17. studenog 2020. godine

Županijski sud u Karlovcu, Gž 820/2022-3 od 15. rujna 2023. godine

Županijski sud u Zagrebu, Gž 1367/98 od 26. siječnja 1999. godine

Županijski sud u Sisku, Gž 594/2001-3 od 07. ožujka 2002. godine

Županijski sud u Vukovaru, Gž-1861/04-3 od 13. listopada 2004. godine